

РОЛЬ ДІЄВОГО МЕХАНІЗМУ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ В АКТИВІЗАЦІЇ ПРОЦЕСІВ РОЗВИТКУ ТУРИСТИЧНОЇ ІНДУСТРІЇ

У статті визначено роль державного управління в туристичній індустрії в сучасних умовах з урахуванням можливих проблем, що можуть бути спричинені його відсутністю з прийняттям до уваги пріоритетних напрямків державної політики у сфері туризму та курортів. Зазначено, що державне управління в туристичній індустрії реалізується через відповідний дієвий механізм.

Ключові слова: державне управління, активізація, туристична індустрія, механізм державного управління, державна політика у сфері туризму та курортів, пріоритетні напрямки.

The role of public administration in the tourist industry in modern conditions taking into account possible problems, which can be caused by its absence with acceptance in attention of the state policy in the sphere of tourism and resorts priority directions is defined. It is designated that public administration in the tourist industry is realized by means of the corresponding effective mechanism.

Keywords: public administration, activization, tourist industry, public administration mechanism, state policy in the sphere of tourism and resorts, priority directions.

Постановка проблеми. Тенденції, що спостерігаються в економіках багатьох країн світу, свідчать про стрімке зростання ролі туристичної індустрії для їх розвитку, а також про відповідне систематичне підвищення долі надходжень до державної скарбниці. Це зумовлено динамічністю, високою прибутковістю та значним позитивним соціально-економічним і культурним впливом туристичної індустрії на розвиток цих країн.

Якщо якісно використовувати потенціал туристичної індустрії та здійснювати ефективне державне управління нею, є можливість активізувати процеси соціально-економічного розвитку в Україні.

Враховуючи наведені вище факти, цілком зрозуміло, що роль туристичної індустрії та її місце в процесах розвитку України в соціально-економічному контексті необхідності наявності дієвого механізму державного управління.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Суттєвий внесок у дослідження питань державного управління туристичною сферою зробили такі вчені, як В. М. Вакуленко, Н. М. Гринчук [1,7], І. О. Гортенко, Л. Л. Тарангул [2], В. Г. Гуляєв [3], В. К. Євдокименко [4], М. І. Кабушкін [6], В. Ф. Кифяк [5], А. О. Чечель [8], В. І. Цибух [9] та ін. Проте роль дієвих механізмів державного управління в активізації процесів розвитку туристич-

чної індустрії з урахуванням її зв'язку з іншими галузями та сферами народного господарства досі залишається недостатньо вивченою.

Постановка завдання. Виходячи з вищезазначеного, метою статті є визначення ролі дієвого механізму державного управління в активізації процесів розвитку туристичної індустрії.

Для досягнення поставленої мети потрібно поставити та вирішити такі завдання:

- здійснити огляд можливих проблем, що можуть бути спричинені відсутністю ефективного державного управління в туристичній індустрії;
- визначити роль дієвого механізму державного управління в активізації процесів розвитку туристичної індустрії;
- сформулювати цілі та завдання державної політики у сфері туризму та курортів як основи державного впливу на туристичну індустрію;
- визначити пріоритетні напрями державної політики у сфері туризму та курортів стосовно розвитку туристичної індустрії.

Виклад основного матеріалу. В узагальненому вигляді туристичну індустрію можна визначити в якості сукупності організаційних форм бізнесу, які забезпечують розміщення, транспортування, харчування в процесі організації пізнання і розваг, оздоровлення, ділової діяльності, спортивних та інших заходів туристичної спрямованості [4–6].

Враховуючи той факт, що туристична індустрія є багатограним об'єктом державного управління, тобто, з одного боку, комплексний туристичний продукт повинен задовольняти різнохарактерні потреби споживачів та сприяти створенню сприятливого іміджу країни на світовому рівні, а з другого боку, державне управління в туристичній індустрії повинне бути орієнтованим на досягнення позитивного ефекту з соціально-економічної точки зору, оптимізацію державного управління туристичною індустрією слід уважати наслідком подібної обґрунтованої з наукової точки зору необхідності в усіх сферах суспільного життя. Це підтверджується різнохарактерними проблемами, що можуть мати місце за відсутності державного управління в туристичній індустрії (табл. 1) [9].

Якщо розглядати державне управління туристичною індустрією через призму класичного визначення поняття “державне управління”, то можна зазначити, що під державним управлінням туристичною індустрією розуміється сукупність методів практичного характеру та функціональної спрямованості, які використовують суб'єкти управління для здійснення впливу на об'єкти управління з метою досягнення поставлених цілей.

Фактично державне управління туристичною індустрією являє собою вид діяльності держави, яким передбачено здійснення цілеспрямованого впливу на сферу туризму чи її окремі компоненти через дієвий механізм державного управління з метою досягнення поставлених завдань стратегічного характеру. Зазначений вплив здійснюється через відповідну державну політику, яка в Україні має назву державної політики у сфері туризму та курортів.

Огляд можливих проблем, викликаних відсутністю державного управління в туристичній індустрії

<i>Найменування проблемного аспекту</i>	<i>Характеристика</i>
Соціальний	Перехід трудових ресурсів до туристичної сфери з інших складових виробничої сфери та сфери послуг народного господарства; виникнення негативних відносин між туристами та місцевим населенням, підвищення рівня криміногенності
Економічний	Суттєвий рівень залежності національної економіки від туризму; вивіз валюти за кордон як наслідок перевищення обсягів виїзного туризму над в'їзним; тінізація підприємницької діяльності в туристичній індустрії; переважне відволікання інвестиційного капіталу до індустрії туризму як до високорентабельної сфери діяльності
Екологічний	Загроза появи екологічних проблем внаслідок негативного впливу та надмірного навантаження туристичних потоків на природне середовище території
Культурний	Адаптація особливостей місцевого та національного менталітету до інтересів туристів; знищення об'єктів історично-культурної цінності як результат надмірного туристичного навантаження на територію
Просвітницько-виховний	Тяжіння інтересів туриста до чужої культури та звичаїв інших країн як наслідок їх більш високого рівня розвитку в соціально-економічному сенсі; активізація міграційної мобільності населення
Глобалізаційний	Нехтування відмінностями культурного, мовного, етичного характеру як результат періодичного відвідування особами інших країн у статусі туриста

Державна політика у сфері туризму та курортів, в свою чергу, являє собою цілеспрямовану діяльність державних, суспільних і приватних структур, орієнтовану на формування та реалізацію методів, механізмів й інструментів дії правового, економічного, соціального й іншого характеру з метою сприяння ефективному розвитку туристичної індустрії, задоволення внутрішнього та зовнішнього попиту на товари і послуги туристичного призначення завдяки раціональному використанню існуючого туристичного потенціалу [9].

Виходячи з цього, доцільно позначити такі основні цілі державного управління в індустрії туризму:

– надання можливості реалізації громадських прав населення на від-

починок, свободу пересування, відновлення та зміцнення здоров'я, закріплених в Конституції України;

- забезпечення безпеки туризму; захист прав і законних інтересів туристів, ділянок землі, споруд і будівель власників або користувачів;

- збереження цілісності та раціональне використання туристичних ресурсів України; охорона навколишнього середовища й історично-культурної спадщини; прийняття до уваги інтересів держави та громадян в процесі планування та забудови територій;

- формування сприятливих умов для розвитку туристичної індустрії в цілому; підтримка перспективних напрямків туристичної діяльності з боку держави [4; 7].

З урахуванням наведених цілей слід сформулювати такі стратегічні завдання державного управління в індустрії туризму:

- отримання позитивного соціально-економічного результату завдяки реалізації туристичних функцій;

- запобігання чи нейтралізація наслідків негативного впливу туристичної індустрії на процеси соціально-економічного розвитку та функціонування територій;

- оцінка рівня впливу факторів зовнішнього середовища на туристичну індустрію з метою формування сприятливих умов для її розвитку [7].

З огляду на те, що державне управління туристичною індустрією здійснюється через відповідну державну політику у сфері туризму та курортів, як вже було зазначено вище, її пріоритетними напрямками стосовно туристичної індустрії є такі:

- удосконалення правових норм державного управління туристичною індустрією;

- сприяння розвитку туризму як високорентабельної частини сфери послуг народного господарства України; залучення вітчизняних та закордонних інвесторів з метою активізації розвитку туристичної індустрії, створення нових робочих місць;

- стимуляція розвитку сільського та зеленого туризму, в'їзного та внутрішнього туризму;

- розгортання міжнародного співробітництва, інтеграція України в світовий туристичний ринок;

- формування сприятливих умов для розвитку туристичної індустрії шляхом спрощення й узгодження таких напрямків її державного регулювання, як податковий, валютний, митний, прикордонний;

- забезпечення доступності туристично-рекреаційних послуг для дітей, молоді, людей похилого віку, інвалідів та малозабезпечених верств населення завдяки впровадженню пільгової системи відносно вказаних категорій осіб.

На основі загальнодержавної політики у сфері туризму та курортів місцеві органи самоврядування з туризму визначають відповідні цілі регіональної спрямованості, яких можна досягти, спираючись на місцевий потенціал туристичної сфери. У відповідності з цими цілями місцеві органи влади

формують програми розвитку туризму, в яких ставляться конкретні завдання. Подібні програми розвитку туризму на місцевому рівні можуть включати такі положення:

- сприяння збереженню та раціональному використанню природних й історико-культурних ресурсів туристичного характеру;
- залучення вітчизняних та закордонних інвестицій до розвитку туристичної індустрії;
- визначення порядку проведення стандартизації, сертифікації та ліцензування в туристичній індустрії;
- введення статистичної звітності суб'єктів туристичного ринку;
- ідентифікація статусу визначених туристичних центрів;
- створення системи наукового забезпечення туристичної індустрії та сприяння її розвитку;
- організація підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації кадрів;
- створення сприятливих умов для активізації туристичної діяльності в Україні [6].

В цілому, державне управління туристичною індустрією є необхідним через наявність потреби в розробленні основ планування діяльності туристичної сфери зі стратегічних позицій, а саме:

- забезпечення освоєння всього наявного потенціалу туристичних територій в цілому та потреб інфраструктури сфери дозвілля зокрема;
- проведення наукових досліджень спеціалізованого спрямування;
- проектування та розміщення об'єктів туристичного призначення;
- контроль за забрудненням зовнішнього середовища;
- оцінка потенціалу використання туристичних територій й обчислення їх допустимої граничної місткості щодо приймання туристів, уникаючи надмірного навантаження на територіальні екосистеми;
- обґрунтування доцільності розміщення об'єктів туристичного призначення з економічної точки зору [4; 8].

При цьому державне управління в туристичній індустрії не повинно допускати негативних впливів на туристичні території, а також має стимулювати здійснення туристичних функцій, що, у свою чергу, дозволить отримати всебічний соціально-економічний ефект.

Висновки. Таким чином, за результатами проведеного дослідження було отримано такі висновки:

1. Огляд можливих проблем, що можуть бути спричинені відсутністю державного управління в туристичній індустрії, дозволив зазначити, що подібні проблеми можуть бути різнохарактерними та стосуються численних аспектів соціально-економічної спрямованості з урахуванням зв'язків туристичної індустрії з іншими галузями та сферами народного господарства.

2. Формулювання цілей та завдань державної політики в туристичній індустрії, як базису для здійснення відповідного державного впливу, надало можливість визначитися з можливими шляхами вирішення вказаних вище

проблем.

3. Визначено, що дієвий механізм державного управління відіграє ключову роль в активізації процесів розвитку туристичної індустрії завдяки можливості досягнення поставлених стратегічних цілей і завдань.

4. Визначення пріоритетних напрямків державної політики у сфері туризму та курортів стосовно туристичної індустрії дозволило визначити відповідні цілі регіональної спрямованості, яких можна досягти, спираючись на місцевий потенціал туристичної сфери.

В цілому, реалізація ключових завдань державного управління туристичною індустрією повинна здійснюватися через відповідний дієвий механізм, що являє собою складну структуру системоутворюючого характеру, яка складається з визначених компонентів, здатних забезпечити ефективність управлінських рішень у результаті їх взаємодії.

При цьому необхідно враховувати, що державне управління туристичною індустрією повинне бути орієнтованим не тільки на отримання країною позитивних результатів від реалізації туристичних функцій, а також на нейтралізацію й уникнення можливих негативних наслідків, зумовлених впливом сфери туризму. Крім того, необхідною є оцінка ступеня впливу факторів зовнішнього середовища, які суттєво впливають на розвиток туристичної індустрії на визначеній території.

Список використаних джерел

1. Вакуленко В. М. Державна регіональна політика : навч. посіб. / В. М. Вакуленко, Н. М. Гринчук. – К. : Вид-во НАДУ. – 64 с.
2. Гортенко І. О. Економічні райони України : посіб. / І. О. Гортенко, Л. Л. Тарангул. – К., 1999. – 205 с.
3. Гуляев В. Г. Организация туристской деятельности : учеб. пособ. / В. Г. Гуляев. – М. : Нолидж, 2000. – 312 с.
4. Євдокименко В. К. Регіональна політика розвитку туризму. Методологія формування, механізм реалізації / В. К. Євдокименко. – Чернівці : Прут, 1995. – 118 с.
5. Кифяк В. Ф. Організація туристичної діяльності в Україні : навч. посіб. / В. Ф. Кифяк. – Чернівці: Книги – XXI, 2003. – 300 с.
6. Организация туризма : учеб. пособ. / под ред. Н. Кабушкина. – Минск : Новое знание, 2003. – 632 с.
7. Туризм і охорона культурної спадщини: український та польський досвід : монографія / за заг. ред. Ю. Лебединського, В. Вакуленка, І. Валентюка [та ін.]. – К. : К.І.С., 2003. – 176 с.
8. Чечель А. О. Принципи та механізми державного регулювання економіки / А. О. Чечель // Вісник АМСУ. Серія: “Державне управління”. – 2013. – № 2 (9). – С. 103–109.
9. Цибух В. І. Державне регулювання у сфері туризму в Україні / В. І. Цибух // Статистика України : Щоквартальний науково-інформаційний журнал. – 2005. – №1. – С. 80–85.